

ש ל מ ה ט ל / ירושלים

י ק ו ם - פ ו ר ק ן

נוהגים בקהילות אשכנז - צרפת לומר אחרי ברכות ההפטרה, שתי בקשות בלשון ארמית, המתחילות במלים 'יקום-פורקן'. אחת לשלום מרנן ורבנן שבארץ ישראל ושבבבל והעומדים בראש הישיבות שם, ואחת לשלום הקהל שבבית הכנסת, או ליהודים שבכל הקהילה.

שתי הבקשות האלה (או כפי שנקרא להם להלן שני 'יקום-פורקן') מעלות תמיהות ובעיות הן בלשונן, הן בתוכנן והן בשימושן. נתחקה, איפוא, על מקורן ומשמעותן, כדי להבהירן ולהבינן.

החוקרים הצביעו על הדמיון הרב שיש בין 'קדיש דרבנן' ובין 'יקום-פורקן'.

י ק ו ם פ ו ר ק ן	ק ד י ש
יקום פורקן	ויצמח פורקניה
...למרנן ורבנן ולכל תלמידיהון ולכל	...על ישראל ועל רבנן ועל תלמידיהון
תלמידי תלמידיהון ולכל מאן דעסקין	ועל כל תלמידי תלמידיהון ועל כל מאן דעסקין באורייתא
באורייתא	די באתרא הדין ודי בכל אתר ואתר יהא להון
...דבארעא דישראל ודבבל	(ולכוז) חינא וחסדא ורחמי ותיי אריכי ומזונא רויחא.
...חינא וחסדא ותיי אריכי ומזוני	
רויחי וסיעתא	
[יפיש חייהון ויסגא יומיהון ויתן ארכא לשניהון]	
ויתפרקון... מרן די בשמיא יהא בסעדהון	ופורקנא מן קדם אכוהון דבשמיא
ונאמר אמן	ואמרו אמן

1 רשי רפפורט, כרם חמד III, פראג, ה' תקצח עמ' 46; דוד די סולה פול The Kaddish הוצאה ג, ניו יורק, 1964 עמ' 90.

ש ל מ ה ט ל

מתוך ההשוואה הזאת, וכן מתוך השוואה של נוסחים אחרים של 'יקום-פורקן' וקדיש, נראה ש'יקום-פורקן' היה אחת הבקשות שרגילים היו לאמרן גם בתוך הקדיש ולברך גדולי התורה ולומדי תורה שכדור, ועוסקים בצרכי ציבור באמונה וכדומה. וכן מצינו בסיפורו של ר' נתן הכבלי⁹ שבעת הכתרתו של ראש הגולה, באמצע הקדיש, הוסיפו ברכות לראש הגולה, ברכות הכלולות ב'יקום-פורקן': 'וכשמגיע בחייכון וביומיכון אומר בחיי נשיאנו ראש גלות ובחייכון ובחיי דכל בית ישראל. וכשגומר הקדיש מברך ראש גלות ואח"כ מברך ראשי ישיבות. וכשהוא גומר את הברכה עומד ואומר: מדינה פלוני וכל בנותיה כך וכך יבוא מהן וזוכר כל המדינות, (בהערה: 'הישיבות') שהן משלחות לישיבה ומברך אותם ואח"כ מברך האנשים שבהם שמתעסקים בנדבה עד שתגיע לישיבות'. רש"ז שכטר⁸ פירסם קטע מן הגניזה בו נמצא הקדיש בארמית עד 'ויקרב משיחיה'. ואח"כ בעברית: 'בחיי אדוננו אביתר הכהן ראש ישיבת גאון יעקב ובחיי רבנו שלמה הכהן אב הישיבה ובחיי רבנו צדוק השלישי בחבורה, בחייכון וביומיכון ובחיי כל ישראל במהרה ובזמן קריב'... ובקטע אחר⁴: 'בחיי נשיאנו ראש הגולה ובחיי ראש הישיבה ובחיי כל (!) ישראל'. וכן מובא בספר היוחסין⁵: 'ושהיו אומרים כל ישראל בימי הרמב"ם ז"ל, בחייכון וביומיכון ובחיי מרנא משה — —' ובקדיש נוסח קוצ'ין⁶: 'דכירין לטוב ועוד יהיה דוכרנכון לטוב לשם טוב לרוממה לקרן זקופה לאצלה דעובדין טבין לכל קהילא קדישא הדין מרברביכון ועד זעיריכון מלכא דעלמא יברך יתכון ויפש יתכון וישמע לקול צלותכון ויעיק למעיקיכון ויכנש מבדורינכון וישצי כל דחקיכון ויכנה מקדשא בחייכון, חברים כל בית ישראל ואמרו אמן'.

לפי דעת החוקרים שי"ר⁷, א' פרומקין⁸, א' מרכס⁹, דושינסקי¹⁰, ש' קרויס¹¹,

- 2 'סדר החכמים וקורות העתים'. אוקספורד, תרנ"ג (צילום ירושלים, תשכ"ז) חלק ב עמ' 84.
- 3 החלק העברי, עמ' 53, 1899 Gedenkbuch für David Kaufmann.
- 4 שם, עמ' 54; די סולה פול עמ' 18.
- 5 הוצאת פליפאווסקי - פריימן, ירושלים תשכ"ג עמ' 219.
- 6 די פול עמ' 16, מתוך כת"י גסטר.
- 7 'כרם חמד', ג, פראג תקצ"ה עמ' 46.
- 8 'סדר ר' עמרם השלם' II, ירושלים, תרע"ב עמ' לה.
- 9 I, J.Q.R סדרה חדשה, עמ' 63, הערה 1.
- 10 דושינסקי, 'ספר היובל לפחונסקי', ורשא 1927, עמ' 182 - 198.
- 11 'ספר היובל לייג אפשטיין ירושלים, תשי"א, עמ' 132.

ישראל דוידזון¹², א' יערי¹³ וש"ק מירסקי¹⁴ חובר 'יקום-פורקן' בבבל. כולם מבססים את דבריהם על לשון הארמית בה נכתבה הברכה, ועל האישים הנזכרים בה: ראשי גלויות, ראשי כלה, ראשי מתיבתא, דייני דבבא. וכבר העיר א' יערי שמפליא הדבר, כי ברכה שחברה בבבל אינה נאמרת בקהילות הספרדים, ואין למצוא אותה בסידורים הספרדיים המכוססים על נוסח בבל. לעומת זאת נתקבלה הברכה הבבלית בקהילות אשכנז ונאמרת בהן עד היום, והיא גם נזכרת בספרי הפוסקים והמנהגים האשכנזים, אף-על-פי שהשפעת ארץ ישראל השפיעה על נוסח אשכנז ומנהגיה. אמנם נזכר 'יקום-פורקן' גם אצל שני מחברים לא אשכנזים. ר' נתן בר' יהודה מגירונדה, בספר 'המתכים' בהוראות לתפילה, כותב: 'אחר שהפטיר יאמר החזן יקום-פורקן ויפקוד בשמות נוחי עדן'¹⁵. וכן נזכר 'יקום-פורקן' באורחות חיים לר' אהרון הכהן מלוניל: 'ואחר ההפטרה יאמר החזן מי-שברך ואת"כ יאמר אשרי ומחזירין הספר למקומו. וכשחל ראש-חודש באות(ה)[ו] השבוע יאמר יהי רצון — — — ויש מקומות שאומרים יקום-פורקן כך גזרו אבותינו וכו', ויש מקומות אומרים מי-שעשה נסים, ויש מקומות אומרים ראש-חודש פלוני יהיה יום פלוני, והכל הולך אחר המנהג'¹⁶. אולם אין הכרח שהכוונה ל'יקום-פורקן' הנמצא בסידור אשכנז שכן אנחנו מוצאים בכתבי יד של סידורים תימניים¹⁷: 'ברכה לרבים וזו היא: יקום-פורקן מן שמיא וכו'', ברכה המשתרעת על כמה עמודים, שגם היא מתחילה במלים 'יקום-פורקן מן שמיא' ואין היא זאת שבסידורים אשכנזים, ולא נזכר בה סגל העומד בראש ישיבות בבל כלל.

ואמנם, אין אנו מוצאים את 'יקום-פורקן' לא בסדר ר' עמרם גאון, לא בסידורו של ר' סעדיה גאון, לא בסדר התפילה של הרמב"ם ולא בסידורים של קהילות ספרד, שמקורם בנוסח הבבלי. נשאלת, איפוא, השאלה: (א) כיצד קרה הדבר, שתפילה שנתחברה בבבל הגיעה לקהילות אשכנז ולא לקהילות

12 'אוצר השירה והפיוט', כרך ב, אות י סימן 3605, ניו יורק, 1970 עמ' 424.

13 'קרית ספר', לג, עמ' 118.

14 מבוא לשאלחות, ירושלים תש"ך עמ' 10.

15 פרסם ר' יעקב פריימן, ב'האשכול' 6, (1909), בעמ' 134. בעל 'המתכים' חי במאה הראשונה לאלף השישי. נזכר בתשובות הרשב"א והרא"ש, והיה ש"ץ וכתב הוראות לבעלי תפילה העוברים לפני התיבה.

16 'אורחות חיים', הוצאת ירושלים, תשט"ז, (עפ"י פירוצי תק"י) עמ' קמג.

17 הדפוס דושינסקי, במאמרו על יקום-פורקן, מתוך כתב יד מספריית ששון מס' 144 עמ' 8 — 164. — ראה בעמ' 4. ראה לעיל הערה 10 והוא מציין שם 5 כתבי יד תימניים שבהם מופיע 'יקום פורקן'.

ספרד? ב) מדוע הקדימו את 'רישי כלה' לפני 'רישי גלותא' בכבל, במקום שליטתו של ראש הגולה, שנתנו לו שם כבוד מלכים, ו'ביקום-פורקן' הוא נדחה למקום השני.

נתבונן, איפוא, ב'יקום-פורקן' במסורת קהילות אשכנז, אולי נמצא מפתח לפתרון הבעיות.

בפעם הראשונה נזכר 'יקום-פורקן' במחזור ויטרי¹⁸ שנתחבר, כידוע בתחילת המאה האחרונה לאלף החמישי (תחילת המאה ה-12).

'יקום-פורקן' מן שמיא חינא וחסדא ורחמי חיי אריכי ומזוני רויחי וסייעתא דשמיא ובריות גופא על ארעא זרעא חייא וקיימא זרעא דלא יבטול ודלא יפסוק מפתגמי אורייתא ובנן דחייין בעובדי אורייתא למרגן רבנן חבורתא קדישתא די בארעא דישראל ודי בכבל רישי כלי ורישי מתיבתא דייני דבבא ודייני דמתא ולכל תלמידי חכמים ולכל תלמידיהון ולכל תלמידי תלמידיהון ולכל מאן דעסקין באורייתא ולכל קהלא קדישא הדין רברכייא עם זעירייא טפלייא עם נשיא. מלכא דעלמא יפיש הייהון ויסגי יומיהון ויפרוק וישיזוב יתהון מכל עקא ועקתא ומכל מרעין בישין. מרן דבשמיא יהא בסעדהון וישמע בקול צלותהון (ויתן) ויתן יתהון לחינא ולחסדא קדם כורסי יקר מלכותיה וקדם שלטונייא דארעא ויקיים זכוותהון דכל ישראל בכל זמן ועידן ונאמן אמן'.

אם נתבונן ב'יקום-פורקן' זה נראה שהוא כולל את העבר ואת ההווה, — סגל ישיבות בבל והקהל העומד לפניו, — בברכה אחת, ואינו מזכיר כלל 'רישי גלותא'¹⁹. נוסח דומה לזה של מחזור ויטרי פרסם א' מרכס²⁰ מתוך סידור טורין, הידוע בשם 'חיבור סדר ברכות':

'לכל קהלייא קדישיא די בארעא דישראל ודי בארעא דבבל ודי בכל ארעא גלותהון לרישי כלה ולרבני חבורתא ולרישי מתיבתא ולדייני דבבא וכל תלמידיהון'.

18 הוצאת הורוויץ, ס"פ ע"מ תרפ"ג, עמ' 172. כמו כן מזכיר ר' יצחק או"ז, את 'יקום-פורקן' בספרו חלק ב סי' ג, הוצאת ז'יטומיר, תרכ"ב, עמ' יא (21): 'זהא דאמרינן יקום-פורקן בלשון ארמי וכן יתגדל ויתקדש וכו'. אע"פ שאין מלאכים מבינים בזה הלשון, משום דבציבור [הוא]. וראה סידור רש"י, הוצאת בובר, עמ' 99.

19 וכן מביא א' מרכס ב-I, J.Q.R. סדרה חדשה, עמ' 63: 'ובסידור נוסח צרפת עתיק (Z b HB. IX, 143) בשניהם: למרגן ורבנן (לכל מרגא) חבורתא קדישתא (הדין) די בארעא דישראל ודי בבבל רישי כלי ורישי מתיבתא, דייני דבבא ודייני דמתא — — ואינו מזכיר 'רישי גלותא'. והשווה ברלינר, כרך א (כתבים נבחרים) ירושלים, תש"ה, עמ' 62.

20 שם. והשווה א"י שכטר ב-Studies in Jewish Liturgy, Philadelphia 1930, p. 69-70. ראה מחזור ויטרי, מבוא, עמ' 47-50.

משני המקורות הללו אפשר להסיק שמקום חיבורו של 'יקום-פורקן' הוא ארץ ישראל. כידוע, נוצר נוסח צרפת-אשכנז, וגם זה שבמחזור ויטרי, בהשפעת נוסח ארץ ישראל. ובמקומות שמחזור ויטרי מביא נוסח בבלי, הוא מציין 'מסדר רב עמרם' או שם של גאון אחר אבל ב'יקום-פורקן' לא צויין שמקורו ב'סדר רב עמרם'²¹. 'סדר חיבור ברכות', שהוא סידור טורין הוכיח כבר א"י שכטר בספרו²² שיסודו בנוסח ארץ ישראל. יש, איפוא, רגליים לדבר ש'יקום-פורקן' חובר בארץ ישראל, ולכן נתקבל בקהילות אשכנז ולא בקהילות ספרד. גם לשון הארמית, בה נכתב 'יקום-פורקן' אינה מוכיחה על מקום חיבורה כבבל דוקא, כי גם בארץ ישראל היתה שפת הדיבור של העם ארמית.²³ ואמרו 'יקום-פורקן' בארמית כדי שהעם יבין, כשם שאמרו 'קדיש' בלשון ארמית שיבינו כולם.²⁴ יתר על כן, גם אחרי ההשוואה של 'יקום-פורקן' ל'קדיש' דלעיל, מתברר שמקורו של 'יקום-פורקן' ב'קדיש' הארמי, והרי גם ה'קדיש' הארמי מוצאו מארץ ישראל. שכן היסוד של הקדיש 'יהא שמיה רבא' שגור על פי התנאים ר' יוסי²⁵ ור' ישמעאל²⁶ שחיו בארץ ישראל, ואין, איפוא, לשונו של 'יקום-פורקן' הוכחה שעריסתו בבבל.²⁷ אם נכונה המסקנה הזאת, מוסבר גם מדוע הקדימו 'רישי כלה' ל'רישי גלותא'. כי עיקר הברכה היתה אחרי קריאת התורה לאלה שעוסקים בצרכי ציבור, וכראש וראשונה לבעל הדרשה שדרש במעמד זה בשבת, שהוא 'ראש כלה'²⁸, ולכן הקדימו אותו לפני אנשי בבל. וכשהתחילו לפרט את אנשי בבל התחילו כ'ראשי גלותא', לפי סדר חשיבותם. ואולי משום כך גם הקדימו 'די בארעא דישראל' לפני 'די בבבל'.

(יש סוברים שהמלים 'רישי גלותא' השתבשו מנוסח אחר, מעין נוסח סידור טורין דלעיל, מהמלים "ארעא גלותהון". אבל אם כן, גם המלים 'רישי גלותא'

21 לאפוקי מדברי ר' אל פרומקין, הסובר שגם בבבל אמרו 'יקום-פורקן' זה, אלא ר' עמרם גאון מרוב ענוותנותו לא רצה לכותבו לאנשי ברצלונה, ולא כלל אותו בסידור שלו. ראה: 'סדר רב עמרם השלם', ירושלים תרע"ב. והשווה ברלינר, שם, הסובר ש'יקום-פורקן' הגיע לאשכנז 'בעקיפים, דרך תיווך צרפת'.

22 Studies, p. 33-26

23 השווה צונץ, הדרשות בישראל עמ' 4.

24 ראה ברכות ג ע"א תוס' ד"ה ועונין.

25 ברכות, שם, לפי דקדוקי סופרים; ספרי דברים ש"ו.

26 מדרש משלי, לפרק יד, פסוק כח, הוצאת בובר עמ' 75.

27 השווה ד' סולה פול עמ' 23, ושם הערה 65. אלבוגן בספרו דער יידישע גוטסדינסט, פ"פ ע"מ, 1942 עמ' 94.

28 השווה 'דברי המנהיג' לר' נתן בר' אהרון הירחי. והשווה ש'ק' מירסקי במבוא לשאלתות, י"ם תש"ך, עמ' 10.

היו צריכות להיות לפני 'רישי כלה' כשם ש'ארעא גלותהון' כתובות לפני 'רישי כלה' ולא אחריהן.)

כפי שראינו במחזור ויטרי, אמרו 'יקום-פורקן' אחד בלבד שכלל את כולם. גם את הנוכחים בבית המדרש וגם את הנמצאים בכל אתר ואתר וגם את הסגל בישיבות בכל. בפעם הראשונה נזכרים שני 'יקום-פורקן' נפרדים. — אחד לסגל הישיבות, ואחד לקהל — במחזור וורמס, הנקרא 'פנקס וורמישא' בכתב יד אוקספורד²⁹. ונחלקו הדעות אם לכתחילה היו שני 'יקום-פורקן' נפרדים — אחד לישיבות בכל ואחד לקהל כמו בפנקס וורמישא ואחרי-כן איחדו אותם, או לכתחילה היה אחד כעין זה שבמחזור ויטרי ואחר-כך חילקוהו לשניים. א' יערי במאמרו 'מי שברך'³⁰ סבור כי לכתחילה היו שניים, אלא אחר שהרגישו שהברכה לישיבות אינה אקטואלית עוד, שכבר סגל הישיבות בטל ועבר מן העולם, איחדו את שני 'יקום-פורקן' לאחד, וה'יקום-פורקן' שבמחזור ויטרי הוא השלב השני אחרי איחודו.

הגימיק הזה אינו משכנע. אדרבה, איזו תחושה יש לציבור, העומד ושומע שמברכים אותו וכורכין את ברכתו יחד עם מציאות שבטלה ועברה מן העולם ואינה קיימת. לכן נראה הדבר שלכתחילה היה 'יקום-פורקן' אחד, מפני שאמרו אותו בזמן הגאונים, בזמן שכל הנפשות והמוסדות הנזכרים בברכה היו מציאות חיה, והקדימו את המורם מעם תחילה, היינו סגל הישיבות בכל ואח"כ את כל הקהל, וזה שבח לקהל. ברבות הימים, כאשר סגל הישיבות בבבל חלף ועבר, ולא היה מקום לצרף קהל שבמציאות עם מי שאינו קיים, חילקו את ה'יקום-פורקן' האחד לשניים. ולוותר בכלל על הברכה לישיבות לא רצו, מסיבות היסטוריות, כשם שלא ביטלו תפילות אחרות שנכנסו מסיבות שהזמן גרם לכך, ולא הוציאו לאחרי זמן, כגון קריאת-שמע קטנה ב'לעולם יהא אדם'³¹ או 'שמע ישראל'³² שבקדושת מוסף לשבת ויו"ט.

גם מבחינה כרונולוגית מסתבר הדבר שה'יקום-פורקן' האחד הוא העתיק. שהרי 'מחזור ויטרי' נכתב במאה ה-12 ואולי אפילו בראשיתה, וכידוע נמשכה ההירארכיה הבבלית למעשה, שנים רבות אחרי סוף תקופת הגאונים להלכה. אחרי פטירתו של אחרון הגאונים ר' האי, כיהן במאה ה-11 ר' יחזקיה מצאצאיו של דוד בן זכאי, כראש הגולה וגאון הישיבה כאחד³³. וגם אחרי זה היו עוד ראשי גולה וגאונים בבגדד, אם

29 פרומקין, שם.

30 קרית ספר, לג, עמ' 118-130, 233-250.

31 ראה 'שבלי הלקט', הוצאת בוכר, ירושלים, תשכ"ב, עמ' 6.

32 שם, עמוד 38.

33 השווה הרב ש' אסף, 'תקופת הגאונים וספרותה', ירושלים תשט"ו, עמ' לה-לו.

כי השפעתם לא היתה ניכרת. ידוע לנו מאגרות הרמב"ם על ר' עלי שעמד בראש הישיבה כבגדד בזמנו. נמצא, שבזמנו של רש"י ור' שמחה מויטרי תלמידו היה סגל ישיבות בבל והתוכן של 'יקום-פורקן' מציאות חיה והיה מקום לברך את כולם בברכה אחת. מה שאין כן בסוף המאה הזאת, בזמן כתיבת 'פנקס וורמישא' (1190)³³, דועכת והולכת מציאות זו, עד שבטלה ועברה מן העולם כליל. ובוודאי חילקו אז בין סגל הישיבות שכבר אינו במציאות ובין קהל הנוכחים המתברכים, והתחילו להגיד שני 'יקום-פורקן' נפרדים, אחד 'היסטורי' לסגל הישיבות ואחד לכל הקהל.

'המתקנים' רצו להוציא את שני 'יקום-פורקן' מן הסידור. את הראשון משום חוסר האקטואליות שבו ואת השני – משום שהוא נכתב בלשון ארמית, וכידוע יצאו נגדם החרדים בהמכורג בקונטרס 'אלה דברי הברית' שחתמו עליו גדולי הדור ובין השאר ר' עקיבא איגר מפוזן, ר' מרדכי בנעט מניקו-לסבורג ור' משה סופר בעל 'חתם סופר' מפרשבורג.

'יקום-פורקן' אומרים רק בשבת וביום-טוב שחל בשבת. אבל ביום-טוב שאינו חל בשבת וכן ביום הכיפורים שאינו חל בשבת אין אומרים אותם. בסידור רש"י נאמר³⁴: 'ואין אומרים יקום פורקן מן שמיא אם לא חל להיות בשבת'. ב'סדר טרווייש'³⁵ ניתן טעם:

'יהי-רצון, יקום-פורקן – כלל הגדול מפי אבי מורי זצ"ל: לא ניתקנו יהי רצון ויקום פורקן אלא במקום שאין קרבן מוסף לכפר. ועל כן בראש-חודש, ביום-טוב ובחול-המועד, שהמוספין לכפר, אין אומרים לא יהי-רצון ולא יקום-פורקן. אבל בשבת שבמוסף הוא עולה ולא באה לכפר אומרים יקום-פורקן בשחרית ויהי רצון במנחה'.

ובהערה 52 שם: 'וכן הוא במנהג רומי שאומרים למנחה של שבת ויהי רצון בשעת גלילת התורה. וכן הוא במחזור ויטרי סי' קצט'.

גם ר' אלעזר בעל הרוקח אומר בספרו³⁶: 'יקום-פורקן תיקנו בשבת ולא ביום-טוב'. ר' שלמה שור בהערותיו לסידור רשב"ן, וויען 1894, דף 20 ע"ב אומר: 'מפרי שביו"ט מותר לבשל ויכולים לצאת יותר מוקדם'³⁷.

³³ אראה פרומקין, סידור רע"ג, עמ' 76.

³⁴ סידור רש"י, הוצאת בובר – פריימן, ירושלים, תשכ"ג, עמ' 99.

³⁵ 'סדר טרווייש', הוצאת מצ' וייס, פרנקפורט ע"ג מיין, תרס"ה, עמ' 14.

'סדר ומנהגי טרווייש שחיבר הרב ר' מנחם בר' יוסף חזון בן ר' יהודה חזון מטרוייש וקיבצם לאגודה אחת ר' יהודה בר' אליעזר שהיה תלמידו' (בימי ר' נתן המחכים) ל'.

³⁶ ספר הרוקח, ירושלים תש"ך (לפי פאנו 1505) סי' נ"ג עמ' מג.

³⁷ דושינסקי, שם.

ואולי הטעם הוא, מפני שעיקר אמירת 'יקום-פורקן' תוקנה ככרכה 'לרישי כלה' שדרשו אחרי קריאת התורה. בשבת שדרשו בסידרה של השבוע אמרו 'יקום-פורקן' וביום-טוב שלא דרשו משום 'חציו לה' וחציו לכם' לא תיקנו לומר 'יקום פורקן'³⁸.

38 השווה מסכת סופרים, הוצאת היגר. פרק י"ח, עמ' 35: 'בשבת מקדימין לבוא (ומא-חרין לצאת. מקדימין לבוא) כדי לקרוא ק"ש כוותיקין עם הנץ החמה, ומאחרין לצאת כדי שישמעו פירוש של סדר. אבל ביו"ט מאחרין לבוא שהם צריכין [לבוא] ולתקן מאכלם (מאכל) של יום-טוב וממהרין לצאת שאין מן הדין לפרוש (לפרש) להם דאמרינן רב לא מוקים [עליה] אמורא מיומא טבא לחבריה'. ראה ביצה, ד ע"א.